

Навчальний посібник в 6-ти частинах “Українська мова. Буквар” для 1 класу

Авторки:

Ганна Остапенко, Леся Мовчун

Сайт підтримки підручників svitdovkola.org

Ганна
Остапенко

- авторка підручників для початкової школи;
- педагогиня із понад 20-річним досвідом;
- засновниця альтернативної школи “Соняшник”;
- лекторка EdCamp-Academy;
- головна редакторка журналу “Джміль”.

Леся
Мовчун

- доктор філологічних наук;
- старша наукова співробітниця Інституту української мови НАН України;
- член Національної спілки письменників України;
- головна редакторка журналу “Крилаті”.

Усі підручники поєднані за змістом

Перша ланка в опануванні мовно-літературної галузі

із персонажами-помічниками

Театралізуємо

Досліджуємо
мовлення

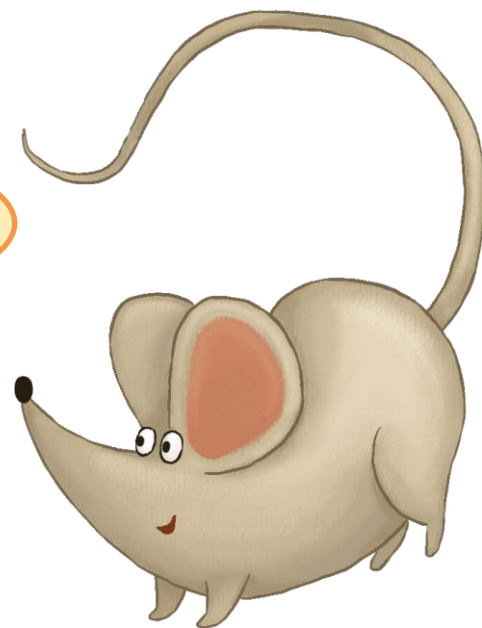
Досліджуємо
медіа

Читаємо

Пишемо

Взаємодіємо
усно

Буквар нового формату

Моя бібліотечка

2. Що можна сказати, якщо хтось дуже поспішає?

- Почекайте, будь ласка.
- Чи не можна трохи повільніше?
- Дуже прошу, не поспішайте так!

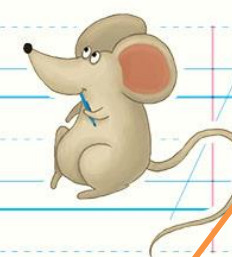
3. Придумайте підпис до фото.

4. Підкресли назви транспортних засобів, якими тобі доводилося подорожувати, синім кольором, а ті, на яких тобі хочеться покататися, — червоним.

*поїзд літак фунікулер яхта
автобус човен трамвай троллейбус трамвай*

5. Випиши 5 слів, які мають два склади, із завдання 4.

6. Що ти робиш, коли в тебе виникають труднощі?

вчуся

злюся

переробляю

Місця для письма

Індивідуалізовані завдання

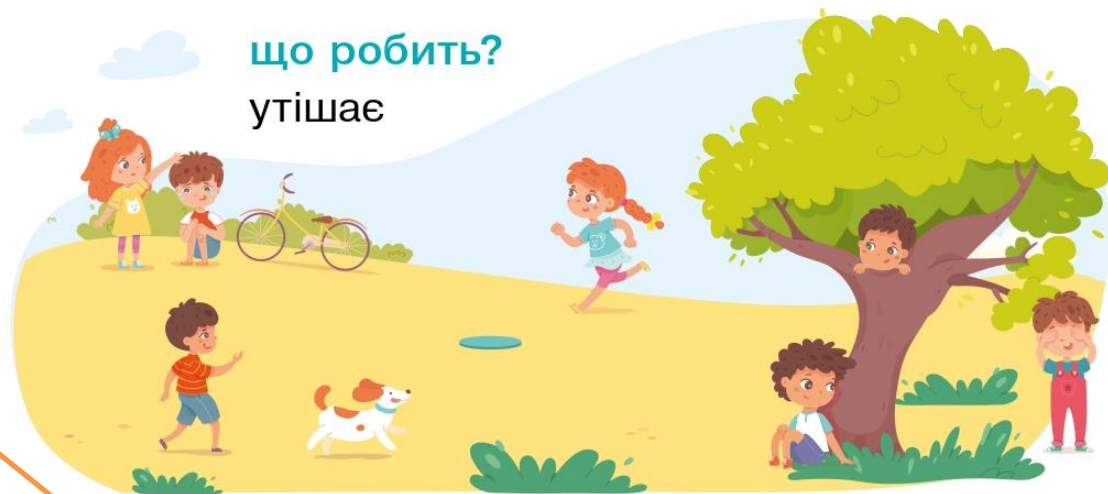
Повторення

Слова — назви дій

1. Пригадайте, які групи слів ви вже знаєте. Пограйте: нехай хтось промовляє слово — назву предмета, а хтось добирає до нього ознаку, а краще кілька.

2. Назві, хто що робить на малюнку.

Слова — назви дій відповідають на питання **що робити?**

12

Вивчення нового: дослідження

Формування нового поняття

Закріплення нового поняття

Групова робота

Підготовка руки до письма

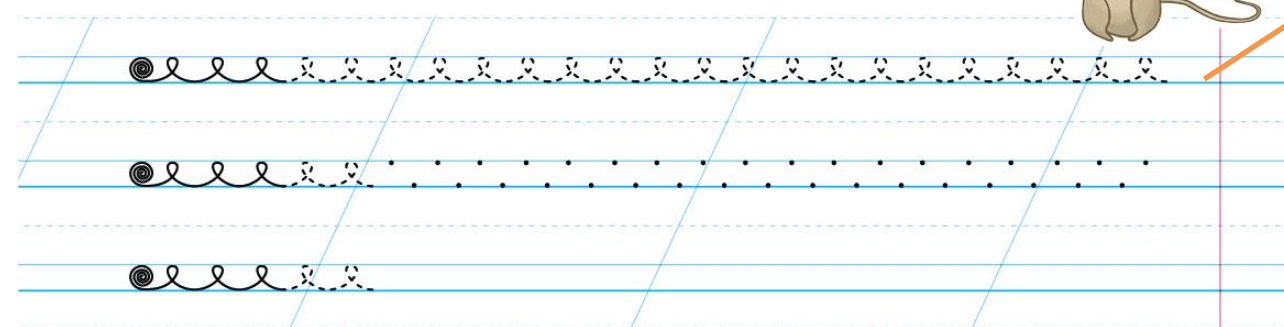
3. Познач дії, які ти виконуєш щодня, та назви їх. Додай ще кілька інших.

Доброго ранку! Я — **Режисерка**, люблю готувати вистави та грати різні ролі. А ти?

4. Покажи рухами дію, а решта нехай відгадають її і назвуть.

5. Клубочки розмоталися. Домалюй нитки.

6. Як ти почуваєшся наприкінці уроку? Обведи.

13

Рефлексія

Букварний період: ознайомлення з літерою

Знайомство з літерою і дослідження звуку

Вправи на розвиток моторики і координації

Напрацювання техніки читання

Робота з уточнення значення слів

Додаткові вправи

Прописування малої літери, буквосполучень, слів

Літера У, звук [y]

У у (y)

У, як українка щира, закликає жити в мирі.

1. Обведи контур України та розфарбуй карту різними кольорами.

2. Прочитай буквосполучення підряд, через одне, через два, з кінця.

гу пу ру ну гу зу ук уд ус ум ул
ку ду су му лу ур ур ун

3. Повтори вірш "Білий сніг" (с. 24) від початку до кінця.

30

4. Прочитай. Знайди та обведи в кожному рядку по 2 слова. На які питання вони відповідають?

нум гум кум сум пум рум лум дум дзум
лун лук лус луп луг лудз лул луз лум

Це — цибуля. А це — лук.

5. З'єднай слова і відповідні зображення.

купа купе курка гусак рука суп

6. Потренуйся писати нову літеру і слово.

7. Що ти робиш, коли тобі складно виконати завдання?
стараюся припиняю спроби

31

Рефлексія

Читання таблиці

ДБВ Читалочка

Зі святом!

1. Роздай подарунки, прочитавши відповідні доріжки буквopolучень.

	ша	шу	ши	ші	
	ті	ти	ту	та	
	ше	шо	те	то	
	иш	еш	уш	ош	
	ат	іт	ут	от	

2. Повправляйся у правильному з'єднанні літер.

60

Читалочка ДБВ

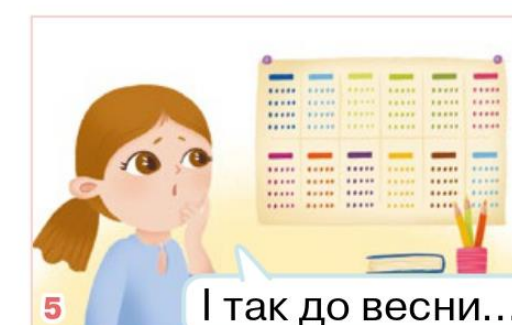
3. Роздивись і прочитай комікс.

Гостини

Запросимо Миколку на гостину?

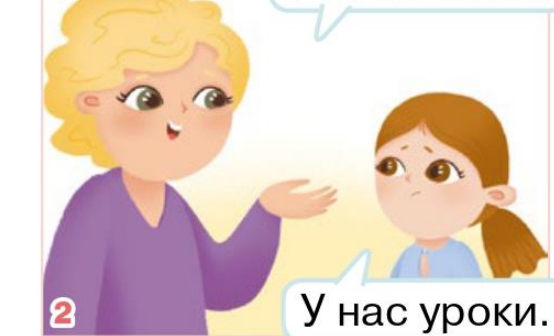
У вівторок?

4. Як тобі вдається читати? Познач.

У понеділок?

У середу?

Ну, тоді Миколка прийде наступного року!

Додаткові завдання

Запис ланцюжків буквopolучень

Рефлексія

Слухання (читання) казки

Мовна казка

Як І пом'якшує

1. Послухай казку.

Суперсила

Літера І була надзвичайно мила і лагідна. Коли вона вимовляла свій звук, її обличчя розпливалося в усмішці:

— І-і-і-і-і.

Коли І хотіла утворити склад, вона простягала свою м'яку, як зефірчик, долоньку літері, що позначає приголосний звук, і казала:

— У тебе дуже гарний звук! Створімо склад разом!

Від цього буква, що ставала перед І, одразу добрішала, а її приголосний звук ніжнішав і м'якшав.

Групове обговорення

Закріплення поняття

2. Як впливають на людей добрі, лагідні слова?

3. Пригадай, які букви, що позначають приголосні звуки, ти вже знаєш. Додай до них літеру і та запиши склади, а потім вимов їх.

Blank handwriting lines for practicing syllables.

Мовна казка

4. З'єднай малюнки, відповідні слова та звукові схеми.

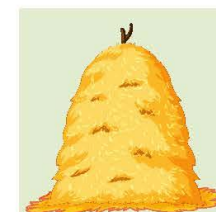
сіно

село

ліс

лис

млин

млини

слон

слони

5. Напиши буквосполучення.

Handwriting practice lines with examples of syllables: 'Мі Мі Мі Мі' and 'Ні Ні Ні Ні'.

6. Обведи сердечком ❤️ номери завдань, які тобі сподобалося виконувати.

Додаткові завдання

Письмові вправи

Рефлексія

ТИЖДЕНЬ 13 ❖ ЗИМОВА МОЗАЇКА

Снігові фантазії

1. Послухай або прочитай вірш.

Білий сніг

Білий сніг невпинно сипав,
падав, йшов, кружляв, летів.
Я стояв, очима кліпав,
по-зна-йо-ми-тись хотів.

Кро-ку-вав я з ним у ногу,
у ки-ше-ні набирав,
через місто на дорогу
аж до лісу про-во-джав.

Сніг лишив мені на згадку
сάνки, лижі, ковзані,
а ялинці — білу шапку,
щоб не мерзла до весни.

Леся Вознюк

2. Що робив сніг? Навіщо поетеса використала стільки слів — назв дій? Що робив хлопчик зі снігом? А які снігові забави до вподоби вам?

3. Домалюй сніжинки симетрично.

24

Моя бібліотечка

4. Запам'ятай перший стовпчик вірша.

5. Приготуйся подивитися відеоролик, який називається “Як утворюються сніжинки”. Що ти очікуєш побачити та почути?

svitdovkola.org/um1/media9

6. Вибери правильне слово, неправильне закресли.

Випав сніг / лід. На дереві / озері лід.

Ми копали / солили сніг. Ми раді / ласі зимі!

7. Запиши одне речення із завдання 6. Склади його схему.

Blank handwriting lines for writing a sentence and its scheme.

8. Потренуйся писати слова і речення.

лід лід діг діг

мимий мамий

Мій мимий дім. М

9. Що ти робиш, коли тобі складно виконати завдання?

стараюся припиняю спроби

25

Слухання (читання) казки

Групове обговорення

Робота з медіа

Письмові вправи

Рефлексія

Повторення друкованої літери у вірші

Літера Т

1. Прочитай вірш. Підкресли та полічи всі літери Т і т.

Толин татко тракторист,
а Тарасиків — танкіст.
Токар татко у Тетянки,
тренер — у Тимка й Оксанки.

Сергій Цушко

То́кар виготовляє деталі з металу, дерева, пластмаси.

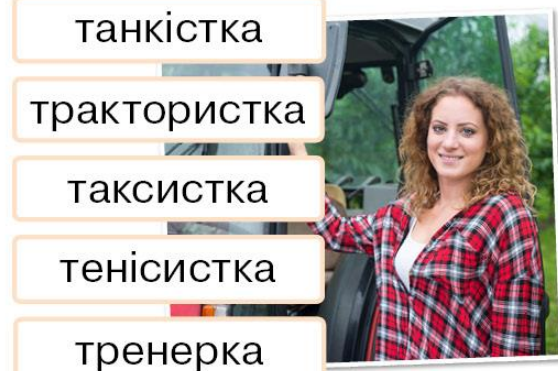

2. Скільки дітей згадано у вірші? Хто за професіями їхні татусі?

3. З'єднай слова в пари. Підкресли літери, які відрізняють жіночий варіант назви професії від чоловічого.

тренер
тракторист
тенісист
танкіст
таксист

танкістка
трактористка
таксистка
тенісистка
тренерка

У кожній професії є дві назви: для жінок і для чоловіків. Користуйся обома!

36

Групове обговорення

Додаткові завдання

4. Повправляйся в письмі.

5. Прочитай текст.

Промовте вголос: "файне місто". І хтось неодмінно відгукнеться: "Тернопіль". Файний — це гарний. Тернопіль — дуже гарне українське місто, у самому центрі якого розкинулося велике озеро.

6. Що тобі сьогодні вдалося добре? Обведи.

37

Вправи на прописування великих літер

Читання на рівні слова, речення чи тексту

Рефлексія

Дослідження власного емоційного стану

2. Подивися фрагмент відеозапису змагання з біатлону. Опиши, що ти відчуваєш, коли бачиш, як спортсмен перетинає лінію фінішу. Яку музику дібрали автори відео для свого ролика? Чому?

svitdovkola.org/um1/media12

Рефлексія наприкінці кожного уроку

8. Які емоції подарував тобі цей урок? Обведи.

4. Що тобі сьогодні вдалося добре?

Формування адекватної самооцінки

Урахування ситуаційних потреб і запитів дитини

1. Прочитай вірш. Підкресли і полічи всі літери **ї** та **і**.

Їхав-їхав їжачок,
їжачаткам віз грушок.
Їжачатка грушки їли,
їжачиху пригостили.

Жанна Вовк-Черемуш

2. Розіграйте віршик у ролях. Які емоції в персонажів?

Дослідження емоційного стану літературних персонажів

4. Придумай і запиши свій вірш. Якщо немає натхнення, перепиши з книжки чи із цього зошита вірш, який тобі подобається. Не забудь зазначити ім'я автора. Додай ілюстрацію.

Реалізація виховної мети

Наскрізне вживання ввічливих слів

Уникнення ситуацій конфліктності

2. Що можна сказати, якщо хтось дуже поспішає?

- Почекайте, будь ласка.
- Чи не можна трохи повільніше?
- Дуже прошу, не поспішайте так!

5. Покажіть свої вистави-мандрівки. Не забудьте нагородити всіх акторів оплесками!

6. Поділіться враженнями: кому що вдалося зробити добре, а що було складно.

Формування інформаційної безпеки

Управління в етиці спілкування

3. Потренуйся розрізняти правдиву і неправдиву інформацію.

*Бурульки можна їсти,
вони смачні, як лодяники.*

*Ходити там, де висять
бурульки, небезпечно!*

2. Як гадаєте, між ким відбулася розмова? Чому хтось не захотів поділитися пирогами? Як можна чемно попросити те, що тобі потрібно?

Звертайся з проханням чемно і не забувай дякувати:

- Будь ласка, поділися зі мною.
- Дай мені пирога, якщо твоя ласка.

Малюнок

5. Оберіть речення, створіть до нього малюнок та презентуйте його.

Ми мали лимони. Ми мили милом лам.

Розповідь

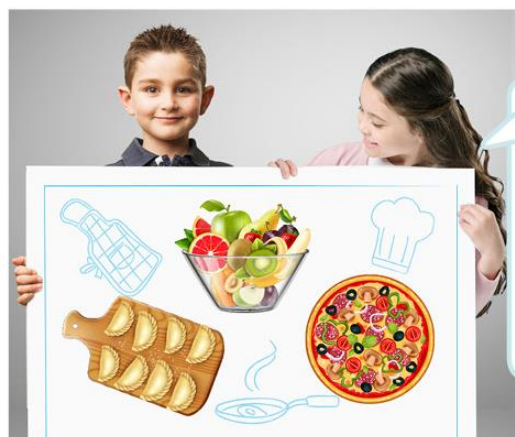
4. Прочитайте речення, оберіть одне, придумайте коротку розповідь і презентуйте її в класі.

Ми на сосні, а Ліна ні.
Міла сіла на слона.

Плакат

3. Довідайся, хто в класі має таке саме захоплення, як і ти. Разом створи́ть плакат про нього та презентуйте для всіх.

Наше захоплення — кулінарія. Ми намалювали страви, які вже вміємо готувати: піцу, вареники, фруктовий салат. Дякуємо за увагу!

Комікс

3. Придумайте і намалюйте комікс про космічні пригоди. Презентуйте в класі.

Абетка

3. Розпочніть створення абетки свого класу. Для цього об'єднайтеся в групи, розподіліть між собою всі літери. Кожна група створюватиме по кілька сторінок абетки.

Як створити сторінку абетки

1. На аркуші напишіть гарну літеру (велику та маленьку, друковану та рукописну).
2. Напишіть слова, які починаються з цієї літери. Якщо таких немає або мало, то напишіть слова, у яких є ця літера.
3. Додайте малюнки.

4. Можна також записувати вірші та скоромовки, у яких ця літера часто повторюється.

1. Вивчення літер

Літера М, звуки [м] і [м']

М м
(em)

Буква **М**, як міст, міцна і нітрохи не сумна!

2. Читання складів, робота зі складовими таблицями

1. Прочитай. Знайди та обведи два слова. Склади їхні звукові схеми.

зи за зо зе зі ноз киз гиз зок зот зог коза
из із оз аз ез моз раз риз

ДБВ Читалочка

Символи України

1. Збери колекцію українських символів. Прочитай доріжки, які з'єднують однакові зображення.

	си	со	са	ми	мо	
	ис	ос	ас	ин	ан	
	сис	сас	сос	сон	сом	
	мис	мос	мил	мол	мин	
	сми	сма	смо	сли	сло	

3. Читання слів

3. З'єднай зображення і слова. Підкресли слова, у яких наголошений перший склад.

вуса	вудка	сова	віник
вулик	кава	голова	корова

4. Читання речень

Завдання, що пробуджують фантазію та мотивують читати

3. Склади і прочитай різні речення.

Миша

шила

куліш.

Кішка

мішав

шаровари.

Шпак

шукав

пошту.

Кінь

куштувала

банош.

6. Роздивись і прочитай комікс.

Херсонські кавуни

Любий татку,
поясни:
де беруться
кавуни?

Бачиш рівно
половину?
То, звичайно,
з магазину.

А якщо один
чи пару?

А якщо їх ціла тонна?

Їх приносять
із базару!

То прямісінько
з Херсона!

5. Читання текстів

Доступні для дітей
тексти патріотичного
спрямування

3. Прочитай текст.

Літера **Ї** стала символом спротиву Маріуполя під час війни. Коли місто було окуповане, люди писали її крейдою на асфальті, парканах, стовпах. Так вони показували, що Маріуполь — це Україна.

7. Прочитай текст.

Яка цікава назва — Горґани! А знаєте, де вони? У Карпатах. Горґани — гірський масів. Казкові простягаються на 80 кілометрів. У правічному ростуть сосни, кедри, смереки, буки. А на вершинах покриті мохом і лишайником.

Тексти для читання дорослими та обговорення у класі

ТИЖДЕНЬ 20 ❖ СПОРТ

Спортсмени

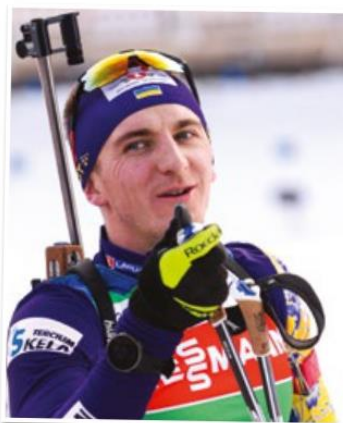
1. Послухай або прочитай статтю.

Інтерв'ю — це розмова, коли людині ставлять запитання, а вона відповідає на них.

Інтерв'ю з чемпіоном світу з біатлону

За матеріалами журналу "Джміль"

Біатлон — це лижна гонка, де учасники рухаються по маршруту та стріляють по спеціальних мішенях із положення лежачи та стоячи.

Дмитро Підручний — український біатлоніст, чемпіон світу і Європи. Він — капітан чоловічої збірної України з біатлону.

Захар Солодкий, 6 років: Дмитре, чи правда, що у вас справжня рушниця? Коли ви їдете на лижах, вона заряджена?

Дмитро Підручний: Так, рушниця справжня, як у кожного біатлоніста. Коли ми їдемо на лижах, вона не заряджена, тому що це небезпечно. У біатлоністів є обойма з патронами, яка кріпиться на гвинтівці. Коли ми заїжджаємо на рубіж, стаємо в бойову позицію, тоді заряджаємо гвинтівку і стріляємо по мішенях.

ТИЖДЕНЬ 27 ❖ НАВІЩО МИ ЇМО?

Український борщ

1. Послухай або прочитай вірш.

Борщ

Не страшний ні грім, ні дощ,
як парує мамин борщ.
Він корисний і смачний,
червоненький і густий.

Варим м'ясо, цибулину,
ріжемо моркву, капустину,
начищаємо бараболю,
покладемо ще й квасолю.
Наостанок бурячок
і сердитий часничок.
Щоб не було цього мало,
треба хліба нам і сала!

Кипи-кипи, борщину,
у новенькім горщику!
Їдуть гості з-за кордону,
щоб поїсти досхочу.
Дуже всі вони охочі
до українського борщу!

Тамара Дубовик

1. Ігрові завдання для розвитку моторики

6. Намалюй вудки, щоб наловити риби.

2. Прописування літер з допоміжними елементами

5. Повправляйся в письмі. Пиши букву, не відриваючи руки.

3. Поступове ускладнення, прописування сполучень літер

5. Повправляйся в письмі.

4. Прописування слів

4. Повправляйся в письмі.

5. Завдання для списування з креативним або дослідницьким компонентом

2. Збери слова в пари та запиши.

мої твої її м'ячі вії млеї

Blank handwriting practice lines with slanted vertical lines for word separation.

4. Підкресли назви транспортних засобів, якими тобі доводилося подорожувати, синім кольором, а ті, на яких тобі хочеться покататися, — червоним.

поїзд літак фунікулер яхта
автобус човен тролейбус трамвай

6. Завдання з письма, які передбачають взаємодію в парі

3. Прочитай слова, закресли зайве в кожному рядку.
Поясни, чому ці слова зайві.

розумний радісний риба річковий рожевий
ракета рак робота розмова рибалити робот
рости розмовляти руді радіти реготати

4. Придумай для однокласника чи однокласниці завдання, схоже на попереднє. Чи вдасться йому/їй знайти зайве слово у твоєму ряді?

Blank handwriting practice lines for the pair activity.

У букварному періоді – закріплення вивченого.

Дослідження
МОВНИХ ЯВИЩ

Ділимо слова на склади

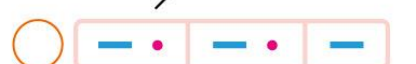
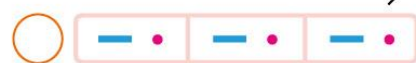
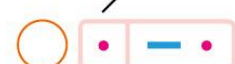
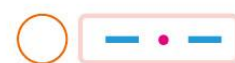
Пригадай! Склад — це частина слова, яка вимовляється одним поштовхом повітря. Склад завжди містить один голосний звук.

1. Обведи склади. Чи бувають склади з одним звуком?
на ін н мла ол о л ми мн или

2. Назвіть зображене. Позначте кількість складів у кожному слові рисками: |, ||, |||, ||||.

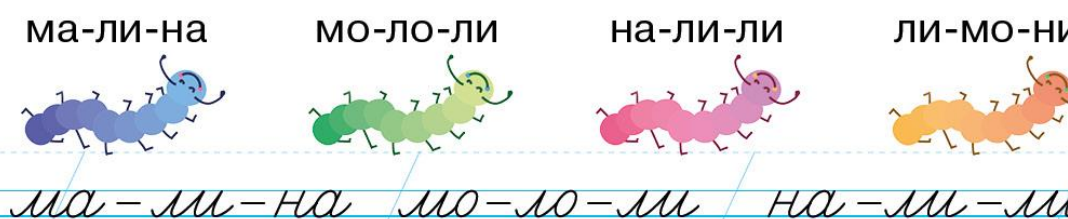

3. Позначте ✓ правильні звукові схеми слів.

8

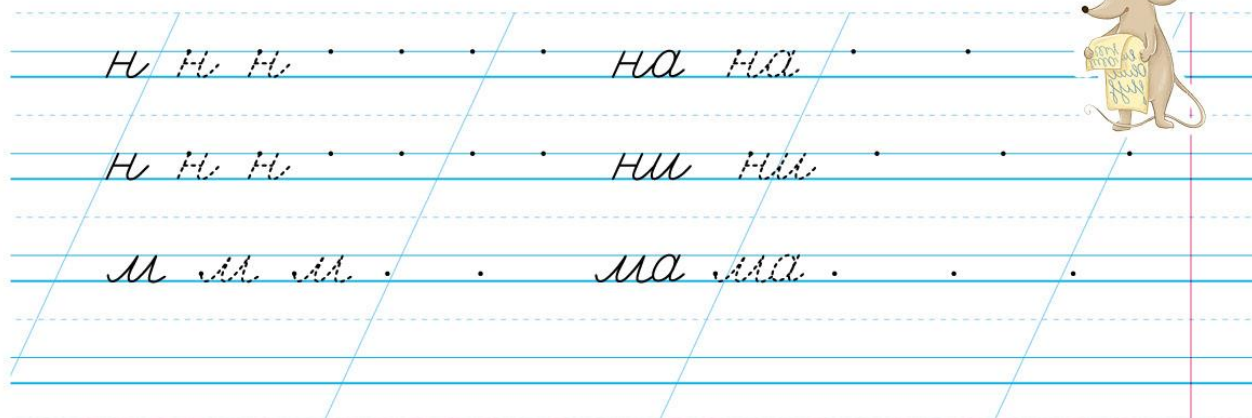
4. Поділ на склади допомагає прочитати довгі слова. Потренуйся. Підкресли слова, які називають дії.

5. Пограйте: нехай хтось називає слова, а решта проплескує стільки разів, скільки в цих словах складів.

6. Повправляйся в письмі.

7. Як ти виконував / виконувала завдання? Познач.

повільно швидко

9

Практичне
спрямування

Ігри, які
допомагають
опанувати
поняття

Парні
завдання

Мовна казка

Як літери у склади гралися

1. Послухай казку.

Нова гра

Коли букви були ще маленькими, Граматика стала вчити їх утворювати склади:

— Любі літери, зараз ми пограємо в цікаву гру. Вона називається “Склад”.

Розумниця літера Р аж засяяла:

— Знаю! Склад — це місце, де зберігають речі.

Граматика погладила розумничку по голівці:

— Так! Але є ще інший склад — частина слова.

Метушлива М застрибала навколо Граматики:

— Я — склад! Я — частина слова “мама”.

— Не квапся, люба. Склад — це частина слова, яка вимовляється одним поштовхом повітря і містить голосний звук.

М заметушилася, підбігла до А і схопила її за руку:

— А це склад?

— Так! Молодці!

Інші букви, що позначають приголосні звуки, теж стали в пари з друзями, що позначають голосні.

— А можна я буду першою? — спитала А.

Мовна казка

Граматика погодилася. І букви вишикувалися в нові склади.

Гра припала всім літерам до душі. Вони досі в неї грають!

2. Пограйте в гру “Склад”. Підготуйте картки з літерами. Під музику рухайтесь класом, а коли вона стихне, візьміть за руку того, хто поруч. Чи утворився склад? Якщо так — стійте, ні — присядьте.

3. Назви зображене. Познач кількість складів у кожному слові рисками: |, ||, |||.

4. Повправляйся в письмі.

5. Як ти виконував / виконувала завдання? Познач.

повільно

швидко

Пояснення дітям сутності мовних явищ через образи

Збагачення лексичного
запасу мови

Ѓанок — веранда.
Ѓазда і ѓаздіня —
господар і господиня.

1. У народі кажуть: “Де ѓазда не ходить, там хліб не родить”. Як ви розумієте це прислів'я? Наведіть приклади.

Обговорення
в класі

3. Придумай та промов побажання на свята своїм однокласникам і однокласницям.

Бажаю тобі здоров'я та мирного неба.

Групове завдання на дотримання
етикету спілкування

3. Які прізвиська отримали у вірші хлопчики? А м'яч? Чому? Придумайте доброзичливі римовані характеристики своїм друзям чи предметам.

Робота в парі

3. Що можна сказати, коли хтось їсть? А що, коли тебе пригостили?

- ~~Приємного апетиту.~~ Смачного!
- Дякую!
- Дуже смачно!
- Спасибі за гостинець.
- Смакота!

Приклади коректних
ввічливих виразів

Досліджуємо медіа

Робота з різними жанрами

Пізнавальна
передача

Вистава

4. Переглянь фрагмент передачі “Дитяча мода”. Що тебе зацікавило? Чому? Що для цього зробили ведуча та режисер?

svitdovkola.org/um1/media8

3. Переглянь відеозапис вистави “Рукавичка”, яку підготували діти. Які художники були залучені?

svitdovkola.org/um1/media6

4. Подивися мультфільм “Подарунок”. Чому хлопчик відкинув цуценя? Чого ми не знали про головного героя спочатку? Як це впливало на наше сприйняття його дій?

svitdovkola.org/um1/media10

4. Яка осінь описана у вірші? Познач відповідне фото.

Світлина або картина, на якій зображено природу, називається **пейзаж**.

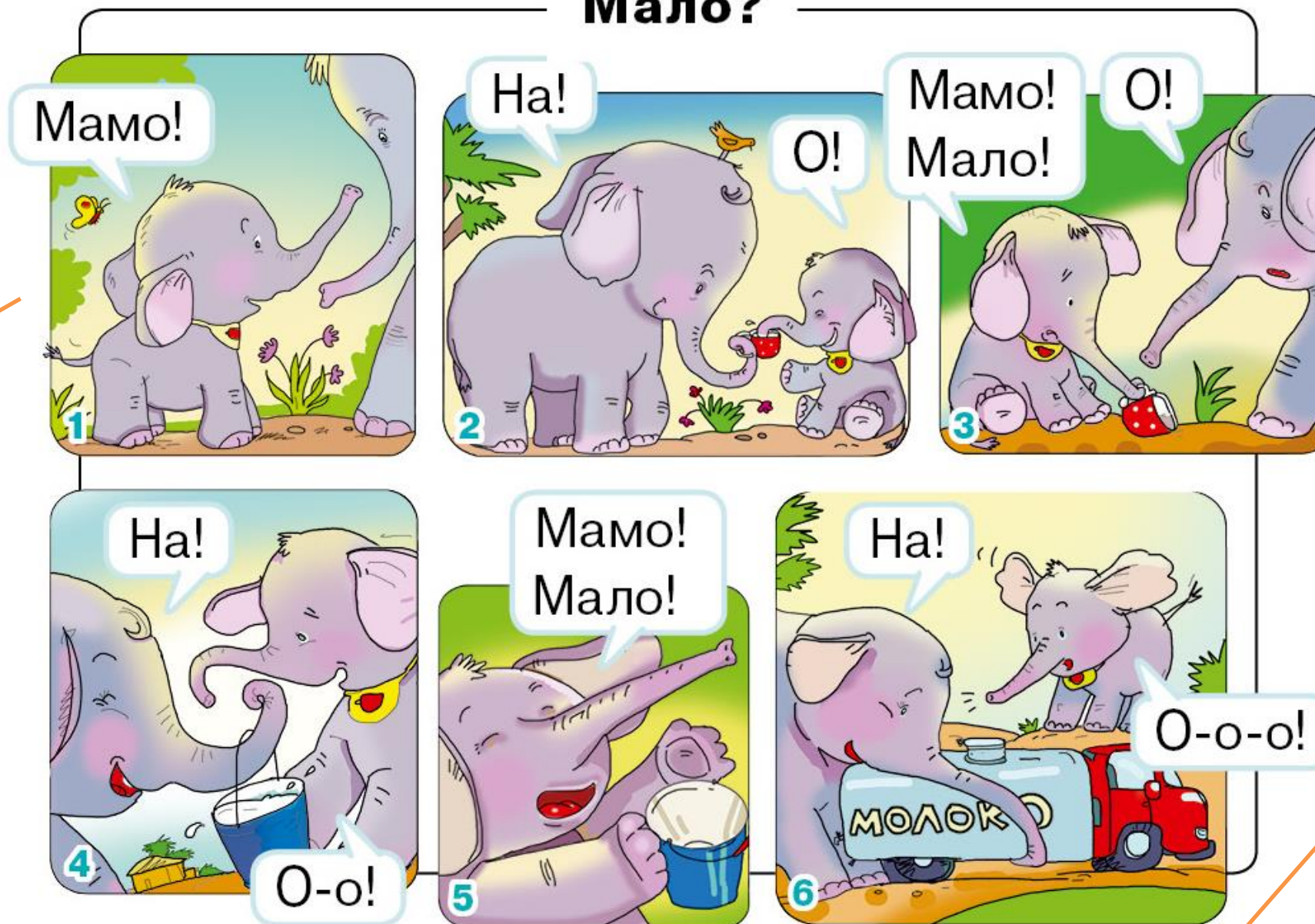
Світлини

Мультфільм

4. Роздивись і прочитай комікс.

Мало?

Комікси, які дитина може прочитати самостійно

Створення власного медіапродукту та презентація його

5. Оберіть речення, створіть до нього малюнок та презентуйте його.

Ми мали лимони. Ми мили милом лам.

Проектна діяльність: від планування до рефлексії

Відпрацювання грамотних мовленнєвих формул

Наш театр

"Ріпка" на новий лад

Сьогодні ваш клас перетвориться на театр! Об'єднайтеся в групи по 7 осіб, і нехай кожна влаштує свою виставу!

1. Разом пригадайте українську народну казку "Ріпка". Вибери і познач її персонажів.

2. Пофантазуйте, яку ще городину чи садовину збиратиме Дід і хто йому допоможе.
3. Потренуйтеся озвучувати персонажів.

Кличте персонажів правильно: **Бабо! Діду! Онучко! Кицю! Песику! Мишко!**

І не забувайте про ввічливі слова: **Будь ласка! Дякую!**

22

Наш театр

4. Підготуйте елементи костюмів.

5. Нехай актори вберуться в костюми та покажуть виставу від початку до кінця.
6. Після вистави всі актори мають вийти вклонитися та назвати, хто яку роль виконував. А глядачі нехай аплодують і хвалять те, що їм припало до душі.
7. Обговоріть підготовку до вистави: що вам сподобалося, а що було складно.

Я забув свої слова!

Мені сподобалося готувати костюми!

23

Рефлексія

Різні типи завдань

Інсценізація
художніх
творів

4. Потренуйтеся розігравати в групі сцени з казки.

Тупу-тупу ногами!

Ущипну, то буде знак!

5. Покажіть одну, найкращу, сцену глядачам.

6. Вислови свої враження від вистави.

Короткі
сценки

1. Прочитай вірш. Підкресли і полічи всі літери **ї** та **і**.

Їхав-їхав їжачок,
їжачаткам віз грушок.
Їжачатка грушки їли,
їжачиху пригостили.

Жанна Вовк-Черемуш

2. Розіграйте віршик у ролях. Які емоції в персонажів?

2. Об'єднайтеся в пари. Нехай кожен витягне одну картку та дізнається, ким буде.

Я буду бегемотом.

А я — королевою.

3. Нехай кожна пара кине кубик та дізнається, куди помандрує:

1 — у зимові Карпати,

4 — до бабусі,

2 — у місто Львів,

5 — на Північний полюс,

3 — на берег моря,

6 — в Африку.

Театральна
імпровізація

Тіньовий
театр

3. Роздивися, як влаштований театр тіней. Щоб глядачі бачили тіні, треба ляльок розташувати між екраном і ліхтарем.

Навчально-методичне забезпечення до посібника на сайті svitdovkola.org

► Додаткові матеріали для учнів

- Медіаматеріали
- Матеріали для роздрукування

► Методичні матеріали для вчителя

- Календарно-тематичне планування
- Презентації до уроків

Наші контакти

books@dvsvit.com.ua

(067) 504-5022